

Landsbygd i centrum

Nr: 2
Maj 2021

EN TIDNING FÖR DIG INOM JORDBRUK OCH LANDSBYGD FRÅN LÄNSSTYRELSEN I STOCKHOLMS LÄN

Bon för bin

Nya
Stödpengar

Alpacka –
turismagnet med
integritet

Unga lantbrukare
sökes!

6

Foto: Miguel Jaramillo

21

Foto: Mostphotos.com

4

Foto: Mostphotos.com

Innehåll

- 3** Ledare
- 4** Ny strategi och karttjänst för skyddsvärda ekar
- 4** Högre ersättning vid viltskador
- 5** Digital bonde i skolan
- 6** Bon för bin
- 8** Kampen mot invasiva växter - så kan du hjälpa till
- 10** Skogsavverkning för naturens skull
- 12** Serverat och klart! på verksamt.se
- 13** Tyck till om vårt arbete!
- 13** Enkla regler för svenskt lantbruk
- 14** Unga lantbrukare sökes!
- 16** Nya stödpengar att söka!
- 18** SAM 2021
- 20** Alpaka - turistmagnet med integritet
- 21** Information om djurhållning
- 24** Kurser och rådgivning
- 28** Ny podd ska få fler seniorer att bli digitala

Landsbygd i centrum är en tidning från oss på avdelningen för landsbygd på Länsstyrelsen Stockholm till dig som är aktiv på länets landsbygd. Med tidningen vill vi informera och inspirera för att främja landsbygdsutveckling, lönsammare lantbruk, djurhälsa, bättre miljö och ett rikare odlingslandskap. Med goda exempel, information om stödmöjligheter och annonser om aktuell kompetensutveckling hoppas vi att du ska hitta något som lockar till läsning och handling. Landsbygd i centrum finansieras delvis med stöd från Landsbygdsprogrammet 2014–2020.

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

LEDARE

Livsmedelsförsörjning – en angelägen fråga

Intresset för att äta och handla svenskt har ökat den senaste tiden. Det är inte enbart för den goda smakens skull utan också för att vi vill ha mat som är producerad med omsorg om djur, människor och miljö, som de svenska produkterna efterfrågas.

Nyligen fyllde den svenska ursprungsmärkningen Från Sverige fem år. Den blågula loggan har gjort det enklare för oss konsumenter att hitta svenska produkter och över tio tusen olika råvaror, livsmedel och växter bär märkningen. Idag finns krav på att kött som säljs i butik ska vara märkt med ursprungsland. Samtidigt vill många veta varifrån köttet kommer även när de äter ute. För att göra det möjligt har Livsmedelsverket tagit fram ett förslag om ursprungsinformation för kött som serveras i storkök och på restaurang. Förslaget är ett steg i rätt riktning för att stärka den svenska livsmedelsproduktionen.

Att vi måste öka landets självförsörjningsgrad av livsmedel för att stärka Sveriges krisberedskap har blivit allt tydligare under coronapandemin. Livsmedelsverket och Jordbruksverket har tittat på vilka lärdomar vi kan dra av pandemin och det är tydligt att livsmedelsberedskapen behöver byggas upp för att vårt livsmedelssystem ska bli robust och stå sig i både freds- och orostid. Mer information finns i deras rapport ”En robust livsmedelsförsörjning vid kriser och höjd beredskap”.

I det här numret kan du läsa om många pusselbitar som är viktiga för vårt livsmedelssystem på kort och lång sikt. Bland annat om de viktiga ekosystemtjänster som våra pollinatörer bina tillför i jordbrukslandskapet på sidan [6](#), hur verksamt.se förenklar för livsmedelsföretagare på sidan [12](#) och inte minst om varför de unga lantbrukarna är så få på sidan [14](#).

Landsbygd i centrum önskar er alla en skön läsning och en glad sommar!

Stockholm 2021-05-06

Ulrika Lundberg, Landsbygdsdirektör

Landsbygd i centrum

Utgivare & redaktion

Länsstyrelsen i Stockholms län
Ulrika Lundberg (ansvarig utgivare)
Kristina Nigell (textredaktör)
Hanna Alfredius (textredaktör)
Ylva Berry (projektledare, bild & form)
Karin Haglund (bild & form)
Christina Fagergren (grafisk form)

Prenumeration

Om du vill få tidningen i din brevlåda eller det elektroniska nyhetsbrevet till din e-post tecknar du en kostnadsfri prenumeration via [Länsstyrelsens webbplats](#).

Kontakt

Länsstyrelsen Stockholms växel
010-223 10 00

Beskriv vad du vill ha hjälp med eller fråga direkt efter den du vill prata med.

E-post: landsbygdsutveckling.stockholm@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/stockholm

För frågor om SAM-stöden
0771-67 00 00

För anmälan av djur som far illa
010-223 11 20, telefontid vardagar klockan 9-12

Vid rovdjursangrepp på tamdjur
Ring Länsstyrelsens besiktningsman för rovdjursangrepp på 010-223 15 37 om du misstänker att tamdjur skadats av rovdjur. Telefonnumret är öppet dygnet runt.

Framsidesbild
Mostphotos.com

Tryck
AJ E-Print AB

Länsstyrelsen
Stockholm

Ny strategi och karttjänst för skyddsvärda ekar

Stockholms läns ekmiljöer hör till landets värdefullaste när det gäller naturvärden. De är en stor tillgång för länet och en del av vårt gemensamma natur- och kulturarv. Länsstyrelsen har tagit fram en naturvårdsstrategi för bevarandet av ekmiljöerna och presenterar samtidigt ett nyskapande verktyg som kallas kartberättelse.

Text: Ylva Berry Foto: Karin Joelsson

Kartberättelsen är en webbaserad karta där texter, bilder, video och geografisk information kombineras till en berättelse som på ett informativt och lättillgängligt sätt beskriver värdena med ekmiljöerna och hur vi kan ta hand om dem. Kartberättelsen är ett komplement till naturvårdsstrategin och materialet riktar sig till alla som på olika sätt påverkar ekar och ekmiljöer; exempelvis markägare, kommuner, myndigheter och företag.

Miguel Jaramillo som lett arbetet berättar: "Det är viktigt att slå vakt om värdena inom jordbruket och skogsbruket. Vår förhoppning är att kartberättelsen ska bidra till att

länets värdefulla ekmiljöer bevaras och utvecklas, både för arternas överlevnad och för vår och framtida generationers rätt att njuta av dessa ovärderliga miljöer." ■

Kolla in Naturvårdsstrategin och kartberättelsen

Du hittar dem på [vår webbplats](#).

Har du skyddsvärda träd?

Då kan du få rådgivning eller gå på kurs kostnadsfritt! Se sidan [27–28](#).

Högre ersättning vid viltskador

Om din gröda eller dina tamdjur blir skadade av vilt, så går det i vissa fall att söka ersättning för dina kostnader. Från och med 1 mars i år kan Länsstyrelsen besluta om ersättning för hela den kostnad som fredat vilt orsakar.

Text: Sara Sundin Foto: Mostphotos.com

Vilt kan orsaka stora skador för lantbrukare och djurhållare. Skadorna ska i första hand förebyggas eller hindras genom ordinarie jakt, men om det inte fungerar går det i vissa fall att få ersättning. Ersättningen gäller endast för skador som är orsakade av fredat vilt, som exempelvis björn, varg, lo, säl, trana och vitkindad gås.

Tidigare innehöll viltskadeförordningen (2001:724) ett stödtak som innebar att bidrag till skadeförebyggande åtgärder, som

till exempel stängsel, fick ges med högst 80 procent av djurägarens kostnader. Stödtaket gällde även ersättning för indirekta kostnader som till exempel veterinärkostnader för skador som rovdjur orsakat på tamboskap.

Efter att EU-kommissionen godkände Sveriges anmälan om ändring i viltskadeförordningen har regeringen beslutat om att ta bort stödtaket. Från och med 1 mars i år kan Länsstyrelsen besluta om att ge ersättning med 100 procent av den faktiska kostnaden som fredat vilt orsakar.

För att få ersättning för en viltskada, måste den vara anmäld och besiktigad av en besiktningsman som Länsstyrelsen har utsett. Du kan även få råd om skadeförebyggande åtgärder från besiktningsmannen.

Du hittar blanketter för att ansöka om bidrag för förebyggande av viltskada eller ersättning för viltskador på [SLU:s webbplats](#). ■

Digital bonde i skolan

Under de senaste åren har tusentals barn besökt Berga naturbruksgymnasium för att lära sig mer om de gröna näringarna och svenskt lantbruk. I år genomförs gårdsbesöket istället digitalt och Bonden i Skolan står inför stora förändringar.

Text: Karin Haglund Foto: Sara Norman

De senaste åren har LRF Mälardalen bjudit in alla länets elever i årskurs 4–6 till Bonden i Skolans gårdsbesök på Berga naturbruksgymnasium. Förra våren var planeringen i full gång och höstens gårdsbesök blev fullbokat på bara en dag.

– Inför gårdsbesöket 2019 hade vi för första gången också bjudit in elever i årskurs 8, även där var intresset jättestort, berättar Anna Lindgren som är projektledare på LRF Mälardalen.

Startskott till förändring

På grund av covid-19 pandemin sköts gårdsbesöket först upp, men fick sen ställas in helt. Det inställda gårdsbesöket blev startskottet för ett omtag gällande Bonden i Skolan som koncept.

– Pandemin och det inställda gårdsbesöket väckte tankegångarna, både

om hur vi ska hantera situationen nu och hur man kan tänka om och tänka nytt inför framtiden, berättar Anna.

I år kommer gårdsbesöket att genomföras digitalt men med samma syfte som tidigare år – att ge eleverna kunskap om matens väg från jord till bord, lära dem att göra medvetna val och skapa ett intresse för att arbeta och verka inom de gröna näringarna.

Fler kan delta

Det finns både för- och nackdelar med ett digitalt upplägg. Gårdsbesöket på Berga har nått ut till en väldigt liten del av de elever som finns i Stockholmsregionen. Ett digitalt besök är ett sätt att få fler elever att kunna delta, och även få en större hållbarhet.

– Samtidigt kommer det att krävas en del kreativitet för att få med alla de sinnen som man får vid ett fysiskt besök, vi funderar bland annat på hur vi kan förmedla smaker och dofter när vi genomför gårdsbesöken digitalt, förklarar Anna.

Nytt för i år är också ett separat gårdsbesök för bara lärare, pedagoger och studie- och yrkesvägledare.

– Det finns behov av ett mer strukturerat arbete mot studie- och yrkesvägledare för att visa att jord- och skogsbruk är framtidsbranscher. Dagens lantbrukare är entreprenörer och branschen är mycket mer innovativ och högteknologisk än vad många kanske tror, berättar Helena Isakson som är ansvarig för skolkontakten på LRF Mälardalen.

Förhoppningen är att gårdsbesöket ska bidra till en större medvetenhet och en mer nyanserad bild av jord- och skogsbruk, som sedan kan förmedlas vidare till eleverna i samtal om studie- och yrkesval.

Framtidens gårdsbesök

I år blir gårdsbesöket helt digitalt, men i framtiden kommer Bonden i Skolan finnas på fler arenor, både digitalt och fysiskt.

– Nästa år planerar vi att kombinera digitala gårdsbesök med fysiska besök, både med större grupper på Berga samt mindre grupper på utvalda besöksgårdar. Men just nu är det fullt fokus på att få till ett så bra digitalt besök som möjligt under hösten! avslutar Anna Lindgren. ■

Vad är Bonden i Skolan?

Bonden i Skolan är ett digitalt läromedel framtaget av LRF för elever i årskurs F–6. Här kan barn (och vuxna!) lära sig var maten kommer ifrån och varför vi behöver lantbrukare. Läs mer på www.bondeniskolan.se.

Bonden i Skolan är en del i genomförandet av Stockholms läns livsmedelsstrategi och finansieras delvis av medel från Landsbygdsprogrammet 2014–2020.

Bon för bin

Att hänga upp ett bihotell i sin trädgård har blivit populärt. Den här trenden är bra eftersom det gynnar vildbina, en grupp viktiga pollinerare som behöver all hjälp de kan få. Men hur vill bin bo egentligen? Och hur kan man som lantbrukare bidra till att avhjälpa bostadsbristen bland bin i jordbrukslandskapet?

Text: Hanna Williamsson

Vildbin, inklusive humlor, tillhör våra viktigaste pollinatörer. De står för en stor del av pollineringen av både vilda växter och våra odlade grödor. Minskande populationer av pollinerande insekter är en oroande utveckling och var tredje biart i Sverige står idag på rödlistan över våra mest hotade arter. På sikt riskerar närmare 100 biarter att försvinna ur den svenska faunan och en av orsakerna är att binas bomiljöer i landskapet försvinner.

Vildbin behöver ett bo där de kan lägga sina ägg och samla pollen till sina larver. Håligheter i död ved eller ihåliga växter är förstahandsvalet för somliga medan andra vill gräva gångar i marken. Det finns också så kallade boparasiter, biarter som lägger sina ägg i andra biarters bon.

I takt med att grova träd, gamla timmerhus, vasstak, grusvägar, öppna diken och död ved har minskat i landskapet de senaste hundra åren har vildbinas boplatser blivit allt färre. Dessutom vill bin bo solbelyst och varmt, så igenväxning i landskapet är också ett problem.

Hållrum ovan mark

Stående eller liggande döda trädstammar, fulla med hål och gångar efter vedlevande skalbaggar, är utmärkta naturliga bihotell. Spara gärna död ved i soliga lägen eller flytta fallna stammar eller grenar till ett skogsbryn eller annan solig och skyddad plats där de inte är i vägen.

Man kan borra i veden för snabbare inflyttning, men undvik att borra i färsk eller blöt ved eftersom det ger skrovliga hål som bina ratar. Djupa

hål, gärna minst tio centimeter, med en diameter mellan tre och tolv millimeter är toppen för många biarter.

En sandig slänt

Marklevande bin vill ha det lättgrävt och sand med en kornstorlek upp till max tre millimeter passar många av de marklevande arterna. Även sandblandad jord eller sand med inblandning av andra fraktioner gillas av en del arter. Ett tjockt lager förna eller en tät grässvål gör sanden otillgänglig. Skrapa gärna fram fläckar av bar sand i exempelvis skogsbryn, väg- eller dikeskanter för att underlätta inflyttning, men var rädd om blommande örter som kan vara eftertraktade nektar- och pollenresurser.

Foto: Miguel Jaramillo

Bitjänster

I klöverfröodlingar är humlor viktiga för skörden och många släkten av solitärbin, både marklevande och hålbyggande, bidrar till pollineringen av oljeväxter. I frukt- och bärödlingar är solitärbin mycket viktiga, särskilt de marklevande, liksom i trädgårdsodlingar. I skogen är det vildbin som pollinerar blåbär och lingon.

Det finns många olika insekter som pollinerar men bin är i de flesta fall de viktigaste och mest effektiva. Honungsbin (tambin) kan i många fall komplettera nyttan som vildbina gör, men inte ersätta den helt.

I ett landskap där vildbin trivs finns också goda förutsättningar för andra nyttiga insekter, till exempel rovinsekter som kan minska antalet skadegörare i din odling.

Nytt liv i gammal grop

På många gårdar finns gamla husbehovstäckor där man tidigare tagit sand. Har man en sådan är det ofta lätt att skapa utmärkta bomiljöer för bin. Skrapa av gräs, mossor och förra så att sanden blottas. Se till att den inte skuggas av träd och buskar så att den värmande solen kan nå ner till marken. Slänter som är branta och vetter mot söder är perfekta.

Får man göra sådana ingrepp i en gammal täkt? Ja, säger Lars Åkerblad, tækthandläggare på Länsstyrelsens enhet för miljöskydd.

– Den typen av småskaliga insatser med naturvårdssyfte omfattas varken av anmälnings- eller tillståndsplikt, förklarar Lars. Han menar att det är bra om gamla sandtag kommer till nytta för den biologiska mångfalden.

Bädda för bina

– Passa på att samtidigt ta ett lass sand och lägg upp en så kallad bibädd, så skapar du ännu fler bomiljöer när du ändå håller på! tipsar Lars. Sandbädden ska vara minst en halvmeter djup och åtminstone innehålla två kubikmeter sand, men gärna lite mer. Det är viktigt att välja en vindskyddad och solig plats för att bina ska trivas. Sly eller grova gräs i bädden försämrar bomiljön för bina, så undvik sådana platser eller gräv bort växtligheten innan bibädden läggs upp. ■

Den blomstertid nu kommer

I sommar kommer massor av blommande remsor på åkrar runt om i länet att ge extra mat åt pollinatörerna. Läs mer om dessa och andra sätt att duka upp med blommor för bin i nästa nummer.

Sälgandsbi på väg in i sitt bo med bakbenen fulla av gult pollen från sälg.
Foto: Lena Malmström

Sociala humlor och solitära bin

Av våra vildbin är det bara humlorna som bildar samhällen. De lever tillsammans i ett gemensamt bo där arbetare hjälper till att vårda och skydda den fertila drottningen och larverna. Humlorna kan ha sina bon både i och på marken, till exempel i gamla mus- eller sorkbon, i grästuvor, ihåliga träd eller fågelholkar.

Övriga vildbiarter är solitära, alltså lever var för sig. I samma sandhög eller trädstam kan dock många solitära bin finnas sida vid sida, men utan att samarbeta.

Både humlor och solitärbin är mycket fredliga och inte alls besvärliga att ha som grannar, som exempelvis getingar kan vara.

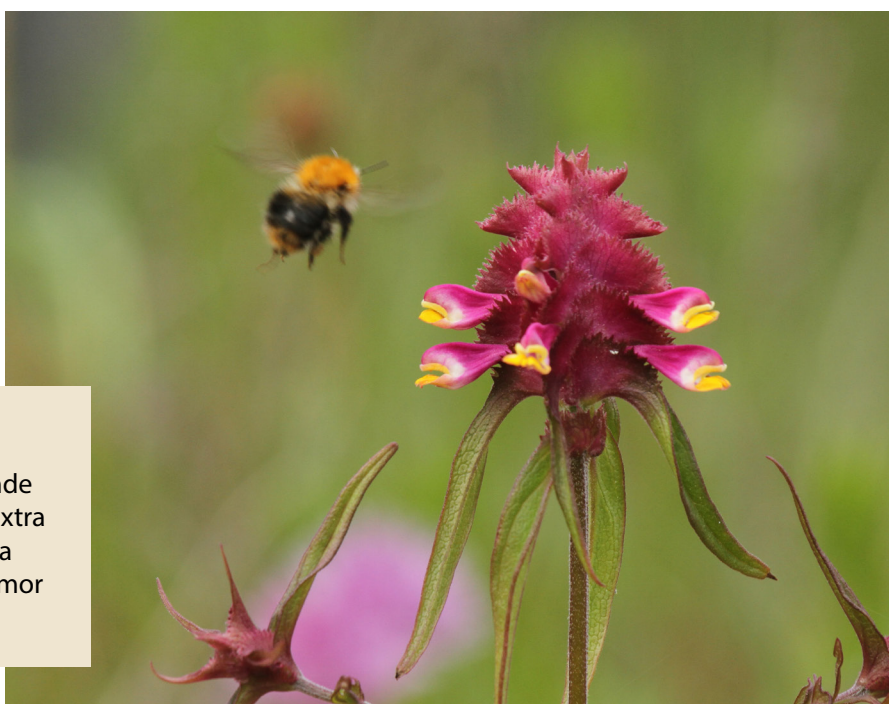

Foto: Miguel Jaramillo

Kampen mot invasiva växter – så kan du hjälpa till

Invasiva växter som okontrollerat brer ut sig i natur- och kulturmarker är knappast någons dröm. Med globaliseringen och ett varmare klimat har problemen med de oönskade arterna blivit allt vanligare. Vilka invasiva växter finns i vårt län och hur kan vi bekämpa dem?

Text: Kristina Nigell Foto: pixabay.com

På svenska myndigheter tilltar ansträngningarna för att hejda de invasiva växter som konkurrerar ut vår inhemska flora. Vi har pratat med Marianne Haage, som är handläggare för invasiva arter på Länsstyrelsen i Stockholms län, för att få veta mer om vilka arterna är och hur vi alla kan hjälpa till att bekämpa dem.

Har problemen med invasiva arter förvärrats?

– Ja problemen har ökat i takt med globaliseringen och ett varmare klimat gör dessutom att fler arter kan etablera sig här. Men med ökad medvetenhet och ny lagstiftning som förbjuder några av de värsta arterna, så ser vi mer hoppfullt på möjligheterna att få bukt med införsel av nya arter och bekämpning av dem som redan är här, säger Marianne.

På tal om arter som redan är här, vilka invasiva växter har vi i länet?

– Det finns en hel del invasiva växter i länet, men om vi tittar på dem som är förbjudna så har vi på landsidan främst gul skunkkalla, jättébalsamin och jätteloka, berättar Marianne.

Vad är dina bästa tips till den som vill hjälpa till att bekämpa de här växterna?

– Det är viktigt att de upptäcks och kartläggs, så du gör en stor tjänst om du rapporterar fynd på invasivaarter.nu. Var även noga med vad du köper och planterar i din trädgård eller i dina odlingar och se till att trädgårdsavfall aldrig hamnar i naturen. Hanterar du jordmassor är det bra att vara medveten om risken att sprida invasiva arter.

Vad kan den göra som har fått invasiva växter på sin mark?

– Genom att bekämpa gör du en viktig insats! Men läs på om arten innan du gör något. Skyddskläder behövs om arten är giftig, som jätteloka, och medan det kan vara en strålande idé att gräva bort en växt kan en annan, som parkslide, sprida sig som en löpeld om du gräver ens i närheten av den. Eftersom det i dagsläget inte finns några fullgoda bekämpningsmetoder för parkslide kan det ibland vara bättre att låta ett stabilt bestånd stå kvar. Vissa arter kan betas av betesdjur, vilket är särskilt intressant i kulturlandskapet.

– Till sist gäller det att vara uthållig, säger Marianne. Bekämpningen måste pågå tills plantorna med rötter är döda och inga frön finns kvar i marken och det kan ta många år för vissa arter.

Jätteloka. Fröspridd perenn som blommar i juli–september, blir 2–4 meter hög. Växtsaften är giftig så skydda huden med heltäckande skyddskläder vid bekämpning. Bete kan i många fall fungera ändå, om den påbörjas tidigt på säsongen. Rotkapning cirka 20 centimeter under markytan är effektivt, slår minst tre gånger per säsong innan blomning är en annan metod. Om blomningen börjat, förpacka blomställningarna tätt och lämna in till förbränning. De måste bekämpas i cirka 8 år på grund av långlivade frön.

Jättebalsamin. Ettårig och fröspridd, växer ofta fuktigt. Blir upp till 2,5 meter hög. Bekämpa senast i juni innan fröna mognar. Ryck upp plantan, slått eller låt beta, men börja tidigt. Om blomningen börjat behöver avfallet tas omhand genom att förpackas tätt och lämnas in till förbränning. Fröna överlever cirka 1,5 år och bekämpning behövs i minst 2 år.

Hur ska avfallet från bekämpningen hanteras, så att arten inte sprids?

– Om det går är det bra att välja en metod som inte genererar avfall, som exempelvis bete eller slåtter innan växten blommar. Dessa metoder passar till exempel jättebalsamin och jätteloka. Om blommor, frön eller andra grobara delar finns med i avfallet ska det förpackas noga och tätt. Små mängder slängs i hushållssoporna och större lämnas in på återvinningsstation. Om särskilda kärl för invasiva växter saknas på återvinningsstationen bör du säga till personalen att avfallet ska förbrännas, eftersom sortering till kompost eller liknande kan sprida arten.

Var hittar jag mer information om olika invasiva arter och hur de ska bekämpas?

– Naturvårdsverket har mycket information om olika arter, bland annat en hel metodkatalog med exempel på metoder för bekämpning och begränsning av invasiva arter. Har du frågor är du även välkommen att vända dig till oss på Länsstyrelsen! ■

Gul skunkkalla. Perenn som sprids med frön och vegetativt, växer fuktigt till blött. Blommar i april–maj, bladen blir cirka 1 meter långa. Gräv bort hela plantan med spade, förpacka tätt och lämna in till förbränning. Stampa igen hålet för att kompaktera marken så att smårötter som blir kvar inte gror. Bekämpas lättast tidigt då plantan är mindre. Milt giftig och ska inte betas. Bekämpas i cirka 8 år på grund av långlivade frön.

Visste du att

- Arter upptagna i EU:s förteckning över invasiva arter får inte importeras, hållas, säljas, födas upp, tillåtas reproducera sig, växa, odlas, användas, utbytas, släppas ut i miljön eller transporteras (undantaget till destruktions).
- Markägare som har förbjudna arter är skyldiga att bekämpa dem.
- I Stockholms län finns de förbjudna landlevande växterna gul skunkkalla, jättebalsamin, jätteloka och tromsöloka.
- Nationellt förbud för arter som parkslide utreds.

Läs mer

På [Länsstyrelsens webbplats](#) och [Naturvårdsverkets webbplats](#).

Skogsavverkning för naturens skull

Just nu är det full aktivitet i ett av länets mest besökta naturreservat. Granskogen ska bort och det som en gång var våtmarker med myllrande liv ska återskapas för att bli hem för djur och växter igen.

Text: Anna Almgren, WWF
Foto: Martin Olgemar

Hela sex hektar granskog ska avverkas för att ge plats åt gamla våtmarker i Björnöreservatet på Ingarö i Värmdö kommun. De våtmarker som fanns här för ett par hundra år sedan, får chans att komma tillbaka när granplanteringarna tas ner.

De som möjliggör restaureringsprojektet är WWF, Skärgårdsstiftelsen och Länsstyrelsen Stockholm, som inom ramen för projektet "Återskapa Östersjöns livskraft" har påbörjat arbetet med att återskapa de levande skogsvåtmarkerna i reservatet. Arbetet pågår under hela 2021.

– Först tar vi bort de planterade granarna som växer här, därefter i steg två pluggar vi igen dikena så att vattnet som finns i marken och som regnar ner i området stannar kvar. Med tiden skapas en väl fungerande våtmark, säger Cecilia Wibjörn, projektledare på Skärgårdsstiftelsen.

Brist på våtmarker

Under de senaste 100 åren har så mycket som en fjärdedel av Sveriges våtmarker försvunnit. I takt med att jordbruket och skogsbruket effektiviserades fick våtmarkerna stryka på foten. Hela 19 procent av Sveriges rödlistade arter förekommer i olika typer av våtmarker, arter som trängts undan i takt med att våtmarkerna blev färre. I skärgården har igenväxning varit det största skälet till att våtmarker försvunnit, men även utdikning är en betydande anledning.

Våtmarkerna på Björnö dikades ut i början av 1800-talet, när torpare flyttade ut på Ingarö, för att marken skulle bli odlingsbar. När jordbruket lades ner i mitten av 1900-talet planterades gran som en alternativ inkomstkälla. Det är de träden som nu tas ner, så att de utdikade våtmarkerna ska kunna återställas till sitt ursprung. Öppna gläntor med våtmarker ska ersätta tät granskog med träd på rad.

Myllrande liv

Det kommer bli lättare att uppfatta hur det ursprungliga landskapet en gång såg ut och förhoppningen är att de öppna gläntorna och skogsvåtmarkerna ska bidra till upplevelsevärde i reservatet.

Martin Olgemar är vattensamordnare på Länsstyrelsen och har under en längre tid jobbat med projektet.

– Vi måste höja åtgärdstakten för att skapa fler naturvärden i vår värdefulla skärgård och inte minst inspirera andra. Projektet kommer att höja naturvärdena och öka den biologiska mångfalden. Inom en snar framtid kommer fåglar, grodor, paddor, vattenödlor och många arter av insekter att öka i området, säger han.

Arter som gynnas är till exempel mindre hackspett, skogssnäppa och vattensalamander, samt gamla svenska våtmarksväxter som starr, svalting och igelknopp. Växter som lockar till sig vilda pollinerare och som i sin tur hjälper till att återskapa ett väl fungerande ekosystem ska även planteras i området.

– Våtmarksmiljöer är en stor bristvara i landskapet och naturen brukar svara snabbt med att "flytta in". Efter avverkningarna på Björnö har vi även sett att värdefulla brynzoner kommit fram igen, med vackra gamla aspar och ekar i övergången mellan skog och blivande våtmark, berättar Martin.

Miljö- och klimatsmart

WWF har tillsammans med engagerade samarbetspartners och med gott resultat restaurerat och återskapat ett stort antal våtmarker

Vad ska göras i Björnö naturreservat i år?

- Tre våtmarker som tidigare dikats ut och planterats med granskog ska restaureras. Granplanteringar kommer tas ner och utdikningarna ska fyllas igen.
- Ett flertal strandängar ska restaureras.
- I ett testområde intill en av våtmarkerna ska ädellövträd samt växter som gynnar vilda pollinerare planteras.

under de senaste årtiondena. Yvonne Blombäck är samordnare för programmet Kust och Skärgård på WWF och ser många fördelar med återvätningen.

– Förutom att våtmarkerna är viktiga för den biologiska mångfalden, så fungerar de som naturens egna vattenrenare och minskar övergödningen från land till hav, säger Yvonne.

Våtmarker kan utjämna flödet och minska risken för översvämning till omgivande marker, samt näringsläckage från bland annat jordbruksmark. Återvätningen minskar också utsläppen av växthusgaser från torven i marken.

Med pågående klimatförändringar och mer extremväder får våtmarker en allt viktigare roll för reglering av vattenflödena i landskapet.

– Våtmarksprojekt har generellt sett många fördelar. De bidrar exempelvis till en bättre grundvattenbildning och våtmarkerna kan ibland också användas för bevattning. Att vattnet stannar i

Avverkning inför återvätning.

landskapet kommer bli allt värdefullare i ett framtida och förändrat klimat med kraftiga skyfall och långvarig torka, säger Martin. ■

Historien om Gillbergs kärr på Björnö

En av de våtmarker som restaureras på Björnö är Gillbergs kärr. Åren 1810–1835 bodde Carl Gillberg med familj på torpet Ebbalund på Björnö. Sannolikt var det han som först dikade ut kärret, varvid det fick namnet Gillbergs kärr. Att han fick Patriotiska sällskapets medalj för odlingsmöda, visar att han fick slita ordentligt för att dika ur kärret.

I slutet av 1800-talet köptes Björnö av Knut Wallenberg. Planen var att det skulle byggas ståndsmissiga

sommarbostäder i området, men projektet förverkligades aldrig. Istället fick Skärgårdsstiftelsen köpa Björnö 1981 och två år senare blev området naturreservat. Gillbergs kärr var då kraftigt utdikat och sedan 1960-talet planterat med rader av gran som har stått kvar ändå till idag. En av de första åtgärderna som Skärgårdsstiftelsen tog tag i efter köpet var att återställa de igenväxta ängs- och betesmarkerna. Att återskapa våtmarker är nästa steg i restaureringen av skärgårdslandskapet. ■

Om projektet

Med finansiering från Svenska Postkodlotteriet genomför WWF projektet "Återskapa Östersjöns livskraft" i Höga Kusten, Biosfärområde Kristianstads Vattenrike och Stockholms skärgård. Platserna är kustnära, produktiva, havsområden som är viktiga för Östersjöns livskraft. Under våren kommer en livestream visa gäddor som vandrar upp för att leka i områdena.

Vill du restaurera våtmark på din egen mark?

Kontakta Martin Olgemar på Länsstyrelsen Stockholm för rådgivning och diskussion:

martin.olgemar@lansstyrelsen.se

Vad är en våtmark?

Våtmarker är marker som regelbundet översvämmas eller ständigt är fuktiga. Här trivs vattenkrävande växtlighet som vitmossa, gräs, starr eller andra örter. Vissa våtmarker står bara under vatten några dagar per år medan andra ständigt är vattendränkta.

Serverat och klart!

– verksamt.se för livsmedelsföretagare

Är du på gång att utvidga din verksamhet som livsmedelsföretagare? Eller står du i startgroparna att påbörja något helt nytt? Då kan guiderna för livsmedelsföretagare på verksamt.se vara till god hjälp.

Text: Karin Eksvård Foto: Mostphotos.com

På verksamt.se kan företagare sköta sina kontakter med myndigheter som Bolagsverket, Skatteverket och Tillväxtverket. Med en gemensam sida där myndigheternas information finns samlad blir administrationen och livet enklare för alla parter. Om du ska starta företag kan du exempelvis bli guidad genom processen. Den information du behöver från myndigheterna och den grundläggande information som myndigheterna behöver om ditt företag samlas på ett ställe.

Guidning i kravdjungeln

Genom projektet Serverat, som drivs av Tillväxtverket, Bolagsverket samt Sveriges kommuner och Regioner, har verksamhetsspecifika [e-tjänster](#), [checklistor](#) och andra verktyg tagits fram för några olika former av livsmedelsverksamheter. Att jobba med livsmedel innebär att du behöver leva upp till en lång rad krav som samhället ställer på dig som företagare. Det gäller allt från lokalernas utformning, innehållsförteckningar och behov av smarta förpackningar. Det kan vara flera tillstånd som behöver sökas och många kontakter som behöver tas.

Vilka fler verksamhetsområden behöver guider? Kontakta serverat@tillvaxtverket.se med dina förslag!

Med guiderna på verksamt.se blir det lättare att göra rätt från början och det är precis det som är målet med Serverat. Än så länge finns guider för att starta restaurang, hotell, camping, biodling eller vattenbruk och för att anordna evenemang. Fler guider tas fram efter behov från företagare och Tillväxtverket välkomnar nya förslag.

Checklistor för din verksamhet

På verksamt.se svarar du på frågor om din verksamhet. Dina svar genererar en checklista över vilka myndigheter du behöver kontakta och vilka tillstånd du ska söka. Det varierar mycket mellan verksamheter hur omfattande checklistan blir. Ska du som enskild firma starta en mindre biodling blir dokumentet med tips och länkar bara fyra sidor långt. Dokumentet delas upp i kategorierna: Registrera företaget, Att göra innan start, När

verksamheten kommit i gång och Bra att veta. Du får tips om allt från momsregistrering, stöd som kan sökas, branschföreningar, hur du skyddar ditt företagsnamn, söker bygglov, märker förpackningar eller söker olika tillstånd.

Ska du däremot starta ett aktiebolag, ha anställda och driva ett större vattenbruk med import och export blir det mer att ta tag i. Dokumentet blir 13 sidor långt med kategorier som "Import och Export", "Journalföring och rapportering" och "Transporter tillkommer". För många uppgifter finns färdiga länkar både till information och anmälmöjligheter.

Verksamt.se med sina guider är ett exempel på hur myndigheter kan samarbeta för att förenkla och ge service till företagen! ■

Tyck till om vårt arbete!

För tredje året i rad skickar vi ut en enkät till de företag som, i samband med kontroll eller tillsyn, får besök av oss under året. Vi vill veta vad ni tycker om vårt arbete och hur vi kan förbättra oss, så missa inte chansen att komma in med synpunkter.

Text: Kristina Nigell Foto: Jasmine Lindholm

Enkäterna är en del i det utvecklingsarbete som Länsstyrelsen driver tillsammans med LRF inom projektet "Ökat kundfokus, förenkling och samsyn". Vi vill förbättra vår service till länets lantbruks- och livsmedelsföretag och bidra till ett bra företagsklimat.

Att både främja och kontrollera

Samtidigt som Länsstyrelsen har ansvar för en kontroll och tillsyn som ska bidra till god djurhållning, regelefterlevnad och hög livsmedelssäkerhet, så ska vi också främja företagandet och erbjuda en snabb, rättssäker service.

– Länsstyrelsens målsättning är att ha en god dialog med företagarna i länet samtidigt som vi uppfyller våra kontrolluppdrag. För att kunna göra det på bästa sätt är det värdefullt att vi får reda på hur ni upplever kontakten med oss och hur vi kan förbättra vårt arbete, säger Ulrika Lundberg som är avdelningschef för Landsbygdsavdelningen.

Bemötande, information och kompetens

Enkäterna går ut till alla som får kontroll av jordbrukarstöd, djurskydd, djurverksamhet eller besök vid en förprovning eller

besiktning av djurstallar. I enkäten får den som har haft besök svara på hur man upplevde bemötandet och kompetensen hos Länsstyrelsens personal och om man har fått tillräckligt med stöd och informationen i sitt ärende. Så om du får kontroll eller besök av oss i år, tveka inte att ta chansen och skicka in din feedback till oss! ■

Enkla regler för svenskt lantbruk

Spenderar du för mycket tid på kontoret och känner dig tyngd av alla regler och villkor? Nu kan du tycka till om och komma med förslag på hur regelbördan kan minska.

Text: Kristina Nigell Foto: Mostphotos.com

Antalet lagkrav som berör lantbruksföretag ökade med 120 procent under perioden 1996 till 2016 och många lantbrukare upplever lagkraven och myndighetskontrollerna som betungande för företagandet. Med målet att minska regelbördan för lantbrukare har Hushållningssällskapet Halland, Växa Sverige, HIR Skåne, LRF och SLU dragit igång projektet "Metodutveckling för regelförenkling".

På projektets webbplats, enklaregler.se, kan du skicka in förenklingsförslag och idéer på hur regelkraven kan bli enklare för dig som lantbrukare.

– Företagarna vet själva bäst vad det är som behöver förenklas. Därför är det oerhört värdefullt med förenklingsförslagen som kommer in via sajten, säger Sara Bergström Nilsson, som leder projektet.

De bästa förslagen kommer att analyseras av forskare, branschexperter och myndigheter, för att utvärdera vilken effekt de kan få och sedan tas vidare till politiker och myndigheter för genomförande. ■

Unga lantbrukare sökes!

Varför är det så få unga företagare inom lantbruket? Lantbrukarkåren är idag en åldrande och dessutom ganska homogen företagargrupp. Med tanke på det stora behovet av generationsväxling behövs insatser för att ge fler möjlighet att bidra i de gröna näringarna. Landsbygd i centrum har tittat närmare på frågan och pratat med en ung entreprenör som valt att satsa på lantbruk i Stockholms län.

Text: Sara Norman Foto: Mostphotos.com

I Stockholms län är var tredje lantbrukare äldre än 65 år och 75 procent är män. Endast tre procent lantbrukarna är yngre än 35 år och väldigt få har utländsk bakgrund. Hur rymmer det med lantbrukets stora behov av förnying och framtida utveckling?

Många studier visar att innovation och utveckling gynnas av att människor med olika behov, erfarenheter och bakgrund får chans att förverkliga sina idéer. När fler människor känner sig inkluderade i en bransch ökar

dessutom möjligheten att attrahera kompetens och talang. Här lägger vi fokus på de unga lantbrukarna men näringen behöver även göras mer attraktiv och tillgänglig för kvinnor och personer från andra länder än Sverige.

Höga trösklar

Hur kommer det sig att lantbruket länge haft så svårt att attrahera unga? Att lantbruket ofta framställs som en bransch med dålig lönsamhet kan vara en anledning, liksom ett utbrett svagt intresse eller okunskap om de gröna näringarna. Här finns mycket jobb att göra! Fördelarna med att jobba på landsbygden och inom lantbruket behöver lyftas fram. Samtidigt finns det krångliga regler och mycket administration kopplat både till övertagandet av en gård och till produktionen, så att fortsätta arbetet med regelförenklingar är ett annat viktigt område.

Det är också relativt höga trösklar för den som vill etablera sig som ny jordbruksföretagare. Om du inte har vuxit upp på landsbygden, är ung eller utrikes född är det

en utmaning, där brist på tillgång till odlingsbar mark eller brist på ekonomiskt och socialt kapital försvårar. Kunskap och intresse för odling och djurhållning finns hos många unga idag, men de praktiska förutsättningarna för att sätta idéerna i verket saknas ofta.

Markpriser påverkar

I ett storstadslän som Stockholm bidrar också höga markpriser och konkurrens om marken till att försvåra etableringen av nya jordbruksföretag. Närheten till en stor arbetsmarknad bidrar dessutom till att fler väljer en annan, ofta mer lättillgänglig, yrkesbana än lantbruket.

Här står vi inför en stor utmaning – att göra lantbruket mer tillgänglig för nya grupper av människor och att det ska vara lönsamt och attraktivt att vara lantbrukare. Startstödet som erbjuds inom landsbygdsprogrammet är ett verktyg för att underlätta för unga företagare. Du kan läsa mer om startstödet på nästa sida, och även se vad en ung företagare som har beviljats startstöd har att säga om företagandet och framtiden. ■

Svårlöst

Modernisering och investeringar uteblir ofta på gårdar där det inte finns någon plan för framtida övertagande – och en omodern gård gör det i sin tur svårare att få någon att ta över.

Stöd i starten

Svårigheten att attrahera unga företagare till lantbruket är inget unikt för Sverige. På EU-nivå har problemet uppmärksammats och satsningar har genomförts inom den gemensamma jordbrukspolitiken, bland annat genom ett direktstöd riktat till unga lantbrukare. En annan satsning är det företagsstöd inom landsbygdsprogrammet som går under namnet "startstöd". Startstödet finns för att underlätta för unga att starta eller ta över verksamhet inom jordbruk och trädgård. Stödet kan sökas av lantbrukare under 40 år och är ett engångsbelopp på 250 000 kronor.

Under åren 2014–2020 har 16 unga lantbrukare i Stockholms län fått startstöd genom landsbygdsprogrammet. Hälften av stödet har gått till män och hälften till kvinnor. Jämfört med andra företagsstöd är denna fördelning mycket intressant! Till exempel gick endast 9 procent av investeringsstödet för ökad konkurrenskraft till kvinnors företag under samma period, trots att 25 procent av lantbruksföretagen i länet drivs av kvinnor. Bland de unga lantbrukarna i länet är omkring 20 procent kvinnor, så att de hittills har fått 50 procent av startstödet innebär att de fått en högre andel än vad som motsvarar deras andel bland företagarna. ■

Startstöd

Du kan söka startstöd om du är yngre än 40 år och startar eller tar över ett jordbruks- eller trädgårdsföretag för första gången. Läs mer på [Jordbruksverkets webbplats](#).

Hej Lisa!

Landsbygd i Centrum har pratat med Lisa Rosell, lantbrukare på Långholms gård i Käringsboda naturreservat i Nynäshamn. Sedan 2016 arrenderar hon gården av Skärgårdsstiftelsen och bedriver lammproduktion med sambon Markus. Förutom 120 tackor med lamm har de även ett femtontal ungnöt och gårdsbutik med försäljning av eget kött. Lisa är en av länets unga lantbrukare som fått startstöd och vi är nyfikna på att få höra vad som fått henne att satsa på lantbruk.

Varför ville du börja med lantbruk?

Jag är inte uppvuxen på en gård men har alltid varit intresserad av lantbruk. En dag såg jag att Skärgårdsstiftelsen sökte ny arrendator och tänkte att om jag inte satsar nu så kommer jag ångra mig resten av livet. Ibland måste man våga gå lite utanför sin comfort zone!

Vad hade du för erfarenhet av lantbruk?

Jag läste lantbruk på Berga naturbruksgymnasium och har hållit på en hel del med hästar, både som hobby och senare som företagare och stallchef. Jag har också bott några år på Island, där jag pluggade mer lantbruk och jobbade med hästar och får.

Vad har varit det svåraste med att starta ett lantbruksföretag?

Det är alldeles för dyrt att köpa lantbruksfastigheter! Arv och ägande är helt avgörande och har du ingen gård i släkten är det ett enormt stort steg att komma över din första fastighet. Att arrendera har därför varit en bra möjlighet för mig, även om det ändå har varit svårt att få ekonomin att gå ihop de första åren.

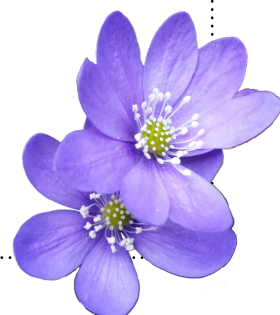
Hur bidrog startstödet till din verksamhet?

Jag hade nog startat upp lantbruket ändå men det hade tagit längre tid. Det gjorde att jag kunde investera i modernare maskiner än planerat - första inköpet blev en bra traktor med skopa, pallgafflar och betesputsare.

Vad har du för tips till andra unga som vill starta eller ta över ett lantbruk?

För det första är det viktigt att hålla koll på dina kalkyler – det måste gå ihop. Sedan måste man ibland bara våga – det kan inte mer än gå åt skogen. Och till sist: Våga tänka utanför boxen!

Tack för att vi fick prata med dig Lisa – och stort lycka till med ditt lantbruksföretag!

Nya stödpengar att söka!

Nu har Stockholms län tilldelats medel för övergångsåren av landsbygdsprogrammet 2021-2022. På det här uppslaget hittar du information om de stöd som du kan söka. Mer information om de olika stöden hittar du på [vår webbplats](#). Fritextsök på det stöd som du vill läsa mer om.

Din ansökan prioriteras efter nationella och/eller regionala urvalskriterier som framgår av Stockholms läns regionala handlingsplan för landsbygdsprogrammet. På vår webbplats hittar du [Handlingsplanen för 2021](#). Det är den handlingsplanen som gäller för dig som skickar in ansökan om stöd efter den 23 mars 2021.

Håll koll på vilket datum du senast ska skicka in din ansökan! Efter sista ansökningsdag kommer Länsstyrelsen att börja handlägga de ansökningar som har kommit in. Om det inte finns något sista ansökningsdatum angivet så tar vi emot och handlägger ansökningar löpande.

Om du funderar på att ansöka om stöd eller har frågor, kontakta oss på enheten för landsbygdsutveckling, landsbygdsutveckling.stockholm@lansstyrelsen.se.

Text: Karin Haglund Foton: Mostphotos.com

Förädlingsstöd

Förädlingsstödet kan du söka om du förädlar jordbruks-, trädgårds- eller rennäringsprodukter. Du kan få stöd för att till exempel bygga en ny anläggning för förädling eller köpa in specialutrustning.

Det finns två förädlingsstöd:

- Förädlingsstöd för kortare livsmedelskedja och lokala marknader. Du kan söka detta förädlingsstöd om du förädlar flera egenproducerade eller lokalt inköpta jordbruksprodukter till livsmedel och sedan säljer dem direkt till butik, restaurang, konsument eller på en lokal marknad.
- Förädlingsstöd för att skapa nya jobb, som du kan söka om din förädling av jordbruksprodukter leder till fler arbetstillfällen på landsbygden. Här finns inget krav på jordbruksprodukternas ursprung.

Ansök senast den **31 maj 2021**.

Projektstöd för utveckling av natur- och kulturmiljöer

Inom projektstöd till utveckling av natur- och kulturmiljöer på landsbygden kan föreningar, företag och offentliga organisationer söka stöd för fasta investeringar. Du kan få stöd för:

- restaurering av kulturhistoriskt värdefulla byggnader, inklusive överloppsbyggnader
- återskapande av park- och trädgårdsmiljöer, murar och gårdsgårdar och andra värdefulla kulturmiljöer
- anläggning och restaurering av småbiotoper och andra värdefulla naturmiljöer, till exempel alléer och värdefulla träd, åkerholmar och odlingsrösen

Ansök senast den **31 maj 2021**.

Stöd till hembygdsgårdar

Stöd till hembygdsgårdar kan sökas av föreningar, företag och offentliga organisationer för att till exempel rusta upp byggnader och göra hembygdsgården till en attraktiv mötesplats. Du kan få stöd för:

- restaurering, om- och tillbyggnad av hembygdsgård eller annan kulturhistorisk byggnad på landsbygden, inklusive tillgänglighetsanpassningar
- faciliteter för information eller service till besökare kopplat till hembygdsgården
- återskapande av trädgårds- och gårdsmiljöer kring hembygdsgården

Ansök senast den **31 maj 2021**.

Investeringsstöd för nya jobb på landsbygden

Investeringsstöd för nya jobb på landsbygden kan du söka om du driver ett företag på landsbygden och vill utveckla eller bredda din verksamhet. Du kan få stöd för att till exempel bygga en ny anläggning eller köpa ny fast utrustning. För att söka stödet ska du driva ett företag på landsbygden som högst omsätter 10 miljoner euro och har färre än 50 anställda. Din investering ska leda till ökad sysselsättning på landsbygden och får inte ha en direkt koppling till jordbruksverksamhet.

Ansök senast den **31 augusti 2021**.

Stöd till investeringar i idrotts- och fritidsanläggningar

Föreningar, företag och offentliga organisationer kan söka stöd för att investera i idrottsanläggningar eller i samlingslokaler på landsbygden. Du kan få stöd för ny- om- och tillbyggnad av anläggningen eller lokalen och för fasta investeringar. För att få stöd krävs att projektet även har 25 procent i annan offentlig medfinansiering.

Ansök senast den **30 september 2021**.

Investeringsstöd för ökad konkurrenskraft inom jordbruk och trädgård

Du kan söka stöd för investeringar som ökar konkurrenskraften i din verksamhet inom jordbruk och trädgård. Du kan till exempel få stöd för att investera i djurstall, växthus, torkanläggning eller för inköp och plantering av träd och buskar för odling av frukt och bär.

Ansök senast den **30 september 2021**.

**Kontakta oss
innan du skickar
in din ansökan!**

Startstöd

Startstöd kan du söka om du är under 40 år och precis har startat eller tagit över ett nytt jordbruks- eller trädgårdsföretag. För att få startstöd ska ditt företag vara inriktad på primärproduktion och du som söker måste ha utbildning inom jordbruk eller trädgård. Inom startstöd handlägger vi ansökningar löpande efter det datum de kommit in.

Investeringsstöd till biogasproduktion

Du kan söka stöd för att bygga en anläggning för produktion och användning av gödselbaserad biogas, uppgraderingsanläggning eller bygga en anläggning för rötresthantering. För att söka stödet ska du driva ett jordbruksföretag eller annat företag på landsbygden som högst omsätter 10 miljoner euro och har färre än 50 anställda. Inom stöd till biogasproduktion handlägger vi ansökningar löpande efter det datum de kommit in.

Stöd till miljöinvesteringar – våtmarker

Du kan söka stöd för våtmarker i odlingslandskapet som förbättrar vattenkvaliteten eller den biologiska mångfalden. Kontakta Emma Lennmo innan du skickar in din ansökan om stöd, emma.lennmo@lansstyrelsen.se.

Stöd till investeringar i kommersiell och offentlig service

Du kan söka stöd för investeringar i lokal service på landsbygden. Stödet kan gå till dagligvarubutiker, drivmedelsstationer och andra serviceställen samt distributions- och logistikanläggningar. Eftersom vi inte vet hur stor budgeten för stödet är vill vi att du kontakter oss om du funderar på att ansöka om stöd.

Stöd till stängsel mot rovdjur

Lantbrukare och andra markförvaltare kan söka stöd för att sätta upp rovdjursstängsel för att skydda betande tamdjur mot angrepp. Kontakta oss för att få reda på om du bor i ett prioriterat område för stöd till rovdjursstängsel. Inom rovdjursstängsel handlägger vi ansökningar löpande efter det datum de kommit in.

SAM 2021

Återkrav

EU-kommissionen har kritiserat Sveriges sena hantering av återkrav och regeringen begär att återkraven för 2015–2019 ska vara handlagda senast i augusti i år. Vi arbetar därför intensivt med återkraven och har i skrivande stund börjat utreda 90 procent av återkravsärendena för åren 2015–2019 och är helt klara med 75 procent av ärendena. ■

Ersättning för betesmark

Tänk på att all betesmark som du söker gårdsstöd för ska ha rikligt med växter som duger som djurfoder och de ska betas varje år för att aktivitetskravet ska vara uppfyllt. Det gäller både befintlig och eventuell ny betesmark i din SAM-ansökan. Du kan få stödrätter ur nationella reserven för betesmark som tidigare inte har haft gårdsstöd, under förutsättning att marken har tillräckligt bra fodervärde.

Betesmarker som ingår i ett åtagande för miljöersättning ska årligen betas väl av djuren, mer än i gårdsstödet, så att det efter växtsäsongen inte finns kvar sammanhängande obetade områden (om inte annat framgår under villkoret vegetationens utseende i en upprättad åtagandeplan). Läs mer om ersättning för betesmark på [Jordbruksverkets webbplats](#). ■

Stöd till unga jordbrukare

Du måste vara nystartare och 40 år eller yngre för att kunna få stöd till unga jordbrukare. Vid en eventuell kontroll ska du kunna visa underlag som styrker att du följer villkoren för stödet, bland annat att det är du som är ansvarig för jordbruksverksamheten. Läs mer om stöd till unga jordbrukare på [Jordbruksverkets webbplats](#). ■

Ekologisk produktion

Det är viktigt att du vid en eventuell kontroll har uppgifter som visar att du följer villkoren för stödet. Det kan till exempel vara din växtodlingsplan och information om hur du sköter djuren. Det räcker inte att du har koll på din plan i huvudet, den behöver även finnas dokumenterad. Läs mer om stöd för ekologisk produktion på [Jordbruksverkets webbplats](#). ■

Missa inte aktivitetskravet!

Vi vill återigen påminna om aktivitetskravet. Fortfarande är det många som inte uppfyller kravet på att det ska utföras någon aktivitet på all mark som ingår i SAM-ansökan. Aktivitetskravet innebär att det senast den 31 oktober tydligt ska synas att varje skifte har odlats, betats, putsats, slagits eller jordbearbetats. Marken ska vara godkänd jordbruksmark från dagen du skickar in ansökan. ■

Digital brevlåda

Du kan nu välja att få din post som gäller jordbrukarstöden till en digital brevlåda. Mina meddelanden är en tjänst för säker digital post från myndigheter och kommuner. Tjänsten kan användas av både privatpersoner och företag. Skatteverket ansvarar för tjänsten, som är frivillig, gratis och kan användas av både privatpersoner och företag. Du ansluter dig enkelt till Mina meddelanden med din e-legitimation och kan sedan läsa din post på dator, läsplatta eller mobiltelefon.

Läs mer eller anslut dig till tjänsten på webbplatsen www.minameddelanden.se. ■

15 juni
är sista ändringsdag
för SAM-ansökan

Övergångsår

EU:s senaste programperiod för jordbrukarstöd sträckte sig egentligen över åren 2014–2020 och i år var tanken att en ny programperiod skulle starta. Eftersom det nya programmet inte är på plats ännu, blir åren 2021 och 2022 så kallade övergångsår med vissa förändringar från det som gällt de senaste åren. Främst är det begränsningar av vilka åtaganden som går att söka nya. De flesta åtaganden som gick ut 2020 kan förlängas med ett år. Du hittar fullständig information om förändringarna på Jordbruksverkets webbplats. ■

Vildsvinsskador

Det är många som drabbas av vildsvinsskador på sin marker. Upptäcker du omfattande skador på dina betesmarker så ska du snarast anmäla till Länsstyrelsen på vilka skiften skadorna förekommer, beskriva omfattningen och gärna skicka in bilder på skadorna. Du kan också [kontakta Länsstyrelsen](#) för att få vägledning i vad du kan göra för att reparera skadorna och om det kan påverka din SAM-ansökan. ■

Fältkontroll

Länsstyrelsen börjar med fältkontroller av arealbaserade stöd i maj. Djur- och tvärvillkorskontroller görs löpande under hela året. Tänk på att ändringar av SAM-ansökan inte längre är möjligt om du fått besked att du ska få kontroll, så skicka gärna in eventuella ändringar så snart du kan.

Precis som förra året kommer Jordbruksverket att använda sig av regelbundet tagna satellitbilder för att kontrollera aktivitetskravet på kontrollgårdarna. Med en automatisk avläsning kan vi sortera fram de skiften som inte har haft aktivitet under säsongen. Under hösten kommer Länsstyrelsen att återbesöka de skiften som fortfarande inte har godkänd aktivitet. ■

Ängs- och betesmarksinventering

I sommar kommer Länsstyrelsen att fortsätta inventeringen av ängs- och betesmarker, med syfte att hitta höga natur- och kulturvärden. Besöken påverkar inte jordbrukarstöden och vi har generellt inte möjlighet att avisera innan vi åker ut till markerna. Resultatet av inventeringen kan du se i databasen TUVÅ. Där hittar du markerna och vilka naturvärden och kulturlämningar som finns. Du hittar databasen på Jordbruksverkets webbplats. Inventeringen genomförs på uppdrag av Jordbruksverket och resultaten blir tillgängliga för myndigheters arbete och forskning samt för intresserade i allmänhet. ■

Alpacka

– turistmagnet med integritet

Tidigare var alpackan ett djur som bara fanns i djurparker, men på senare tid har det blivit allt vanligare att deras ulliga nunor dyker upp på andra platser. Det sydamerikanska kameldjuret har flera användningsområden och även ett rykte om sig att vara en bra vakt mot varg. Men, uppfyller de förväntningarna och vad krävs av dig som djurhållare för att alpackorna ska må bra?

Text: Freja Engström Foto: Mostphotos.com

Alpackan härstammar från den sydamerikanska bergskedjan Anderna och är anpassad efter förhållandena där. De trivs bäst mellan 0 och 10 grader, vilket kan göra det svenska klimatet till en utmaning. Med rätt omvårdnad kan alpackor ändå trivas och bli cirka 20 år gamla.

Att de fortfarande är relativt ovanliga djur i Sverige, och att den lagstiftning som finns för hållande av alpackor är begränsad, ökar kraven på djurhållaren att själv läsa på om deras behov.

Alpackor är inte lamor

Alpackor känns igen på sitt fluffiga, ulliga och ibland lite roliga utseende. De är ungefär en meter höga vid manken och vuxna djur väger mellan 50 och 80 kg. Det finns två olika raser, huacayo och suri, och pälsens färg kan ha alla nyanser från svart till vit.

Alpacka och lama antas ibland vara samma typ av djur, vilket inte riktigt stämmer. Båda tillhör familjen kameldjur men de är av olika släkte och art. Lamo och alpackor har inte samma behov gällande foder, pälshantering med mera vilket är bra att känna till.

Vad används alpackor till?

Traditionellt hålls alpackor för sin exklusiva ull och magra kött och de fungerar bra som betesdjur.

Ibland omtalas alpackan som en möjlig vakt mot varg om de hålls tillsammans med får. Men de är inte lika stora som lamadjuret, som oftare använts i sammanhanget, och det händer att alpackor blir både rivna och dödade av större rovdjur. De trivs dessutom bättre i flock med andra alpackor och visar då svagt intresse för fåren. Så, alpackornas förtroende som vargvakt och fåraherde verkar kunna ifrågasättas.

Istället verkar alpackorna glädja människor med sin blotta närvaro,

och blir därför mer och mer populära som terapidjur eller för att locka besökare till gården för guidade visningar och upplevelser som alpackasafari, promenader och yogapass i alpackahagen. Många gårdsbutiker säljer också garn, filtar och plagg av den mjuka och varma ullen.

Med en flock alpackor på gården så har du en mångfacetterad turistmagnet och djur som bidrar till de där sköna mjuka paketen. Och, får de den omvårdnad de behöver så har du ett gäng goda vänner för många år framöver. ■

Vad är viktigt att tänka på?

- Alpackan är en finsmakare som behöver tidigt skördat gräs och fri tillgång till näringsrikt grovfoder, annars förlorar de lätt vikt. De behöver också tillskott av mineraler och vitaminer.
- Alpackor är mycket känsliga för värme och behöver klippas. De behöver även skydd mot gassande sol under sommaren.
- Eftersom alpackor döljer smärta väl, och problem med skabb är relativt vanligt, kräver de rutinmässig och noggrann tillsyn.
- Vänj alpackan vid hantering tidigt så att det blir mindre stressande vid klippning av ull och naglar samt vid tandslipning.
- Stoet brunstar inte, utan ägglossning sker i samband med parning. Håll därför hon- och handjur åtskilda, förutom vid tid för parning.

Svenska Alpackaföreningen har många goda råd för den som är nyfiken på att skaffa alpackor, www.alpackaforeningen.se.

Djurskyddsbestämmelser

Djurslagsspecifika bestämmelser för alpacka hittar du i föreskrifterna L35, L108, L116 på [Jordbruksverkets webbplats](http://jordbruksverkets.se).

Följ smittläget i länet

Just nu florerar ett flertal smittsamma sjukdomar bland djur och det är viktigt att vi hjälps åt för att minska smittspridningen. Var noggrann med hygien och smittskydd.

Text: Freja Engström Foto: Mostphotos.com

Bland annat pågår just nu ett stort fågelinfluensautbrott i Sverige och Europa, det största i Sverige någonsin. Under våren har sjukdomen konstaterats i en hobbybesättning i Stockholms län och även hos flera vilda fåglar. Viruset är mycket smittsamt mellan fåglar, så det är viktigt att skydda din besättning från direkt och indirekt kontakt med vilda fåglar. Olika skyddsnivåer gäller beroende på utbrott och om du har hobbyhöns eller produktionsdjur. Kontakta veterinär skyndsamt vid sjuklighet eller ökad dödlighet hos dina fåglar.

Följ smittläget i länet på [Länsstyrelsens webbplats](#).

Mer info om smittskyddstips- och regler finns på [SVA:s webbplats](#).

För information om de olika skyddsnivåerna och vad som gäller just nu, läs mer på [Jordbruksverkets webbplats](#).

Några smittskyddstips

- Köp djur från så få ställen som möjligt och kolla upp djurens hälsostatus före köpet.
- Om du köper djur från utlandet, se till att säljaren är seriös, och följ införselreglerna.
- Rengör och desinficera transporten inför förflyttningar.
- Håll nyinköpta djur isolerade från dina andra djur den första tiden.
- Håll god hygien i stallet och gör minst en större årlig rengöring.
- Fastställ hygienrutiner för djurskötare och besökare.
- Isolera sjuka djur och tillkalla veterinär.

Kontakta veterinär om du misstänker allvarlig sjukdom hos dina djur!

Lämna aldrig djur i en varm bil

Som hund- eller kattägare får du ha med ditt djur i bilen under färd, men när bilen är parkerad är den ingen förvaringsplats för djur. Detta gäller speciellt under varma sommar dagar, då temperaturen i bilen kan bli väldigt hög. Du får aldrig lämna ett djur utan tillsyn i bilen om det är möjligt att temperaturen inne i bilen går över 25 grader. Redan efter 20–50 minuter kan katastrofen vara ett faktum, och varje år behöver djur veterinärvård eller till och med avlides av värmeslag för att de lämnats i en bil.

Vad kan du själv göra?

Om du ser en hund eller ett annat djur som har lämnats ensam i en bil och verkar påverkad av värmen ska du försöka få tag i bilens ägare. Du kan till exempel kolla med [Transportstyrelsens fordonsregister](#). Du kan även känna efter om bildörren är öppen. Om du inte hittar ägaren bör du kontakta polisen (112 om det är akut, annars 114 14). ■

Registrera din anläggning

Senast den 1 oktober 2021 ska alla som har en anläggning med djur, alla som transporterar djur mellan länder och alla som hanterar avelsmaterial ha registrerat sin verksamhet hos Jordbruksverket.

Jordbruksverket behöver ha information om var djuren finns för att enklare kunna spåra smittor. En anläggning kan till exempel vara ett stall, en fastighet, en lokal eller ett bete. Registreringskravet gäller alla landlevande djur, förutom sällskapsdjur i privata hem. Även om du har tillstånd enligt djurskyddslagen (från Länsstyrelsen) för att hålla hästar, pälsdjur eller sällskapsdjur behöver du oftast även registrera din anläggning hos Jordbruksverket.

Registreringen görs på [Jordbruksverkets webbplats](#). ■

Djurskydd i pandemitider

Trots de förutsättningar som det senaste året inneburit har Länsstyrelsen med hjälp av er djurhållare fortsatt kunna utföra planerade djurskyddskontroller.

Text: Freja Engström

Under 2020 tog 92 djurhållare med lantbruksdjur emot oss för kontroll av sin djurhållning. De allra vanligaste djurslagen som vi kontrollerar är får och nötkreatur, men även besättningar med grisar, värphöns och andra djurslag har fått besök av oss.

Resultaten från kontrollerna visar att lantbrukarna i länet generellt är väldigt kunniga och har en hög yrkesskicklighet. Bland annat fanns få eller inga brister om tillsyn av djuren, hur de kan hållas enligt de

måttbestämmelser som finns, och att djurens behov av social kontakt är tillgodosett.

På detta uppslag kan du läsa mer om hur du kan komma till rätta med några av de problem som var vanligare.

Smittskydd vid kontroll

Länsstyrelsen har sedan tidigare goda rutiner för att inte sprida smitta mellan djurbesättningar, genom att exempelvis alltid använda rena kläder eller skyddskläder vid kontroller. I takt med spridningen av covid-19 i samhället

har vi även vidtagit åtgärder för att förhindra smittspridning mellan människor. I den mån det är möjligt så genomför vi kontrollen utomhus. Behöver vi till exempel gå in i en ladugård för kontroll av djuren, eller om det på annat sätt är svårt att hålla avstånd, använder vi munskydd och försöker föra samtalet kring kontrollen utomhus.

Djurhållningen i länet är i stort mycket bra och vi hoppas att trenden håller i sig. Vi vill tacka för att ni har tagit emot oss på era gårdar och ser fram emot fler trevliga besök runt om i länet. ■

Hur går en djurskyddskontroll till?

Du kan läsa mer om djurskyddskontroller på [Länsstyrelsens webbplats](#).

Ge din kalv en egen gömma

För att din kalv ska ha möjlighet att komma undan från de äldre djuren en stund och få lite lugn och ro behöver de ett eget utrymme, en så kallad kalvgömma.

Text: Freja Engström Foto: Mostphotos.com

I lösdriftstallar för am- eller dikor ska det finnas kalvgömma för kalvar upp till 3 månaders ålder. Kalvgömmorna ska vara utformade så att endast kalvarna kan röra sig fritt in i och ut ur utrymmet och på så sätt komma undan från de äldre djuren. Varje kalv ska ha tillgång till minst 0,9 kvadratmeter av gömmorna.

Vad många inte känner till är att det behövs kalvgömma även i ligghallar för lösgående djur, om kalvar upp till 3 månaders ålder hålls där

vintertid. Sommartid behövs det inte i ligghallar eftersom det då är lättare för djuren att hitta en torr och ren liggplats. ■

Passa på när det är torrt – bered marken i tid!

Det är vanligt att hårt belastade utomhusytor blir mycket upptrampade och leriga under vinterhalvåret. Du som brukar få problem med kraftigt upptrampade ytor kan med fördel bereda marken redan under sommaren för att få bättre utomhusförhållanden till nästa blöta säsong.

Text: Freja Engström

Om marken där djuren hålls blir mycket upptrampad ökar risken att de skadar sig om de till exempel halkar eller fastnar, och djuren får svårt att hålla sig tillräckligt rena. Vilken åtgärd som behövs, som att hårdgöra, dränera, grusa eller annat, beror på allt ifrån jordart och placering av ligghallar och foderhäckar till antalet djur som hålls på ytan. De ekonomiska förutsättningarna påverkar givetvis också möjligheterna.

Kom ihåg att det i slutänden alltid är djurhållarens ansvar att se till att markytorna är underhållna på ett sätt som ger djuren goda förutsättningar att må bra och hålla sig rena. ■

Läs mer om lantbruksdjur

Läs mer om att hålla lantbruksdjur på [Jordbruksverkets webbplats](#).

Dokumentera läkemedelsanvändningen

För de allra flesta är det självklart att använda läkemedel och andra karensbelagda preparat med måtta, och även att föra journal över de läkemedel som används. Samtidigt är det vanligt vid djurskyddskontroller att det saknas uppgifter i läkemedelsjournalen.

Text: Freja Engström Foto: Mostphotos.com

Att det inte förs läkemedelsjournal, eller att det saknas information om behandlingar och dödsfall i journalen har visat sig vara den vanligaste bristen vid djurskyddskontroller i färbesättnings i Stockholms län. Det saknas även i en del besättnings med nötköttproduktion. Vanligt är till exempel att missa att parasitbehandlingar som avmaskning och avlusning har karens och därför måste journalföras.

Att föra journal över vilka läkemedel du använder minskar risken att djur som behandlats med läkemedel går till slakt och livsmedelskonsumtion under karenstiden. Det är även viktigt att kunna följa vilka läkemedel som har använts eller om djur har självdött i besättningen för att undvika felbehandlingar och kunna spåra eventuella smittor. ■

I läkemedelsjournalen ska du ha med:

- datum för behandlingen
- klockslag för behandlingen om karenstiden är kortare än 24 timmar
- djurets identitet
- diagnos eller orsak till behandlingen
- läkemedlets namn och dosering
- behandlingstidens längd
- karenstid
- namn på förskrivande veterinär
- namn på den som har utfört behandlingen
- antalet djur som självdött i besättningen och dödsorsak.

Läkemedelsjournalen och kvitton för inköpta läkemedel sparas i minst fem år, och ska kunna visas upp vid kontroll.

Lär dig MER!

Länsstyrelsen har flera projekt med kompetensutveckling och rådgivning till länets lantbrukare och landsbygdsföretagare. Alla våra aktiviteter annonseras i kalendern på startsidan på [Länsstyrelsens webbplats](#). Där hittar du också information om den rådgivning som finns upphandlad inom respektive område.

Har du frågor eller önskemål? Ring Länsstyrelsens växel på 010-223 10 00 och fråga efter oss som arbetar med kompetensutveckling på landsbygden.

Foton på annonssidor: Mostphotos.com

Rådgivning inom ekologisk produktion

Vill du gå över till ekologisk produktion eller producerar du redan ekologiskt men behöver utveckling och stöd för att komma vidare?

Landsbygdsprogrammet erbjuder [kostnadsfri rådgivning](#) för dig som vill utveckla ny eller redan befintlig ekologisk produktion inom lantbruk och trädgård.

Målgruppen för rådgivningen är lantbruks- och trädgårdsföretagare i Stockholms län och i vissa fall* även i Uppsala, Södermanlands, Västmanlands och Örebro län.

Du kan få rådgivning inom följande områden:

- **Ekologisk växtodling**

Agrodynamik AB; Wijnand Koker
070-562 17 87, agrodynamik@telia.com

- **Ekologisk grönsaksproduktion**

Agrodynamik AB; Wijnand Koker
070-562 17 87, agrodynamik@telia.com
Åsa Rölin
079-074 54 24, asa.rolin@potatiskonsult.se

- **Ekologisk potatis***

Åsa Rölin
079-074 54 24, asa.rolin@potatiskonsult.se

- **Ekologisk frukt, bär, perenna grönsaker***

Vår rådgivare är Kirsten Jensen på Länsstyrelsen Västra Götaland men intresseanmälan går via:

Åsa Pettersson, Länsstyrelsen Stockholm
010-223 15 16, asa.pettersson@lansstyrelsen.se.
Skriv gärna kort om dina planer.

- **Ekologisk nötköttsproduktion**

Erika Västgöte Dreber; Martin Dreber (bygg)
070-829 09 81, martindreber@hotmail.com

- **Ekologisk fjäderfäproduktion***

Åsa Odelros
070-697 66 11, asa@odelros.se

Om du är intresserad av rådgivning kan du också kontakta Åsa Pettersson, asa.pettersson@lansstyrelsen.se.
Skriv gärna kort om dina planer, vilka grödor, djur och vilken areal det gäller så förmedlar vi rådgivningen till aktuell rådgivare.

Rådgivning inom Greppa Näringen

Greppa Näringen är ett kunskapsprojekt där du som lantbrukare kan få kostnadsfri rådgivning om vad som kan göras för att bland annat minska växtnäringsförluster och klimatpåverkan på din gård.

På [Greppa Näringens webbplats](#) hittar du information om alla rådgivningen och kontaktuppgifter till Grepparådgivare i Stockholms län.

Du kan få rådgivning inom Greppa Näringen om du har 25 djurenheter och/eller 50 hektar jordbruksmark. Alla som vill kan dessutom anmäla sig som IT-medlem till Greppa Näringen på [projektet webbplats](#). Som IT-medlem får du tillgång till mycket information och bra tips.

Om du har frågor eller vill veta mer om rådgivningen, kontakta Åsa Pettersson, 010-223 15 16, asa.pettersson@lansstyrelsen.se.

Utveckla din butik, drivmedelsstation eller serviceverksamhet på landsbygden!

Nu kan du som driver prioriterad serviceverksamhet på landsbygden få subventionerad rådgivning för att utveckla ditt företag. Rådgivningen riktar sig till ägare och anställda som arbetar med lokal service på öar och orter med färre än 3 000 invånare i Stockholms län.

Rådgivningen anpassas och fokuserar på det du vill ha hjälp med! Du betalar 30 procent av totalkostnaden medan projektet, som finansieras genom landbygdsprogrammet 2014–2020, står för resterande 70 procent.

Mer information och prisuppgifter hittar du på [Länsstyrelsens webbplats](#). Du kan också kontakta Ola Rajab, 010-223 16 29, ola.rajab@lansstyrelsen.se eller Karin Haglund, 010-223 17 28, karin.haglund@lansstyrelsen.se.

Vad händer i din verksamhet 2021?

Hur ska du utnyttja på de möjligheter som uppstår efter att samhället öppnar upp och vilka utmaningar ser du? Vi träffar dagligen företag i din bransch som har dessa frågor. Du kanske behöver se om din strategi, utveckla och anpassa den efter dessa förutsättningar. Vi kan hjälpa dig bland annat med varuexponering, ekonomiska kalkyler, marknadsföring och diversifiering. Vi har en modell för effektivt affärsplaneringsarbete som även blir ett viktigt verktyg för din fortsatta verksamhet.

Mathias Wassén, Qpeople AB
070-555 25 29, mathias.wassen@qpeople.se

Mindre matsvinn ger ökad lönsamhet, men hur kommer du dit?

Hur kan du skapa mervärde på produkter på ett livsmedelssäkert sätt, innan det blir matsvinn inom företaget? Och vad gör du av maten som inte går att sälja? Elin Aronsen Beis på Foodloopz Sweden AB kan hjälpa ditt företag att minska matsvinnet och öka resurseffektiviteten genom att förändra interna processer, affärsutveckling och genom kommunikation. Ni kan bland annat undersöka vilka varor som genererar mest svinn till högst kostnad, för både ekonomi och miljö, för att du ska kunna få ner kostnaden för osålda varor.

Elin Aronsen Beis, Foodloopz Sweden AB,
072-911 44 99, elin@foodloopz.se

Lägre kostnader genom minskad energiförbrukning

Energibesparingar är både bra för miljön och reducerar dina energikostnader! I en energirådgivning sammanställer ni hur mycket energi som används och gör en översyn av lokaler och installationer för att undersöka hur var energin används. Undersökningen resulterar i ett åtgärdsförslag med lönsamhetsberäkningar som visar vad som kan åtgärdas för du ska kunna reducera dina kostnader.

Jörgen Wallin, Energum energipartner AB
070-550 24 11, jorgen.wallin@energum.se

Ett rikt odlingslandskap

Kostnadsfri rådgivning

Länsstyrelser erbjuder [kostnadsfri enskild rådgivning](#) för dig som är intresserad av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Syftet är att stärka den biologiska mångfalden och de kulturmiljöer som är kopplade till odlingslandskapet.

Betesplanering och skötsel av betesmarker

Vill du få hjälp med din betesplanering för att förbättra både naturvårdsnytta, djurvälstånd och lönsamhet? Vill du lära dig mer om hur rätt djur betar på rätt plats och vid rätt tidpunkt, för att få önskad tillväxt på djuren och önskad skötsel på naturbetesmarken oavsett väder? Eller om betets näringsinnehåll, betesdjurens näringsbehov under betessäsongen, stängseltyper, betestryck och stödutfodring, naturbetesmarkens natur- och kulturmiljövärden samt hur du ska undvika problem med parasiter, igenväxning, trampskador, barknag och giftiga växter? Kontakta våra rådgivare på HS Konsult AB:

Frida Hedin, frida.hedin@hushallningssallskapet.se

Hästar på naturbetesmarker

Använder du naturbetesmarker till hästar redan idag eller har du funderat på att låta dina hästar beta naturbetesmarker? Nu kan du få råd anpassade efter dina förutsättningar på plats i hagen! Du kan få lära dig mer om naturbetesmarkers betydelse för hästarnas välbefinnande, utveckling och hållbarhet, samt vilka hästar som passar på olika typer av naturbetesmarker, men även hur man ska planera och genomföra betesdriften för bästa resultat, varför man får betalt för att beta naturbetesmarker, samt hur man kan få tillgång till naturbetesmarker att beta. Kontakta vår rådgivare på Palustre AB:

Inger Pehrson, inger@palustre.se

Skötsel av värdefulla träd i odlingslandskapet

Har du särskilt skyddsvärda träd på eller i anslutning till din betes- eller åkermark? Vill du veta hur dessa träd och deras värden kan bevaras och förstärkas genom åtgärder som förnygring, beskärning, hamling samt skötsel av miljön runt trädet? Du kan inte få rådgivning för träd på annan mark som tomt eller i skog. Kontakta våra rådgivare på Svenska Trädmästarna AB med en kort beskrivning och några bilder:

Daniel Daggfeldt, daniel@tradmastarna.se

Jörg Roepcke, jorg@tradmastarna.se

Skötsel av ängsmarker och brynzoner

Vill du du lära dig mer om hur du ska sköta dina ängsmarker, småbiotoper eller brynzoner? Vill du öka din kunskap om deras värde för natur- och kulturmiljö och jordbruket? Vill du lära dig hur du ska undvika problem med till exempel igenväxning och ogräs? Kontakta våra rådgivare på HS Konsult AB:

Frida Hedin, frida.hedin@hushallningssallskapet.se

Restaurering av ekonomibyggnader

Har du frågor kring gamla ekonomibyggnader som jordkällare, källarstugor, smedjor, ladugårdar, lador, magasin eller kvarnar? Vill du göra en insats och få mer kunskap om traditionella material, byggnads- och hantverkstekniker? Behöver du kanske råd om skador som är svårösta eller hjälp att upprätta en underhållsplan? Eller hjälp med att hitta varsamma sätt att anpassa byggnaden till nya verksamheter och nya användningsområden? Rådgivningen gäller bara i odlingslandskapet och omfattar inte bostadshus, torp och andra hus på din tomt. Kontakta vår rådgivare på Ebbalund Byggnads AB med en kort beskrivning och några bilder:

Sven-Erik Sihlberg, ebbalundsmail@gmail.com

Kostnadsfria kurser

Deltagarantal och kursernas utformning kommer att anpassas efter rådande pandemirestriktioner när respektive kursdag närmar sig. Anmäl dig tidigt för att säkra en plats! Kurserna kommer i första hand att hållas ute i fält för att alla ska kunna hålla ett säkert avstånd. Mer information skickas ut till alla anmälda när kursdagen närmar sig.

Du anmäler dig i kalendern på startsidan på [Länsstyrelsens webbplats](#).

Hästar på naturbetesmarker

Vill du veta mer om fördelarna med hästbete på naturbetesmarker och hur man får bra resultat? Kom på denna kurs som arrangeras vid två olika tillfällen. Kursledare är Inger Pehrson, Palustre AB, betesexpert med mångårig erfarenhet som verksamhetsledare från intresseorganisationer, från rådgivning och forsknings- och försöksverksamhet. Inger är hästägare och har lång erfarenhet av hästbranschen.

Tid: 4 respektive 6 juni kl. 9.30–15.00.

Plats: Grindtorps gård 1, Åkersberga, hos Titti Jöngren.

Kursledare: Inger Pehrson Palustre AB.

Anmälan: Senast 28 maj i vårt kalendarium.

Att restaurera och sköta mångfaldsbryn

Vill du lära dig mer om hur du kan restaurera och sköta dina brynzoner? Denna kurs ökar din kunskap om vilka värden du kan ta vara på i brynzonerna, samt deras värde för natur- och kulturmiljö samt jordbruket.

Teoridelen sker i digital form veckan före fältträffen.

Kursen ges på två olika platser, välj ena tillfället:

Kurstillfälle i Norrtäljetrakten

Tid: 8 september kl. 13.00–16.00.

Digital teoriträff: 1 september kl. 10.00–12.00.

Kurstillfälle i Järntrakten

Tid: 9 september kl. 13.00–16.00.

Digital teoriträff: 2 september kl. 15.00–17.00.

Kursledare: Frida Hedin och Olof Olsson, HS Konsult AB.

Anmälan: Senast 27 augusti i vårt kalendarium.

Skötsel och vård av skyddsvärda träd

Kursen är tänkt att ge markägare och förvaltare en större förståelse för hur skötsel och vård kan påverka hållbarheten hos särskilt skyddsvärda träd.

Tid: 1 oktober kl. 9.00–15.00.

Plats: Väsby Hage, Munsö.

Kursledare: Daniel Daggfeldt och Jörg Roepcke, Svenska Trädmästarna AB.

Anmälan: Senast 28 september i vårt kalendarium.

Bättre betesdrift på naturbetesmarker

Vill du veta mer om fördelarna med att beta naturbetesmarker och hur man betesplanerar för att få bra resultat? Kom på denna kurs som arrangeras vid två olika tillfällen. Kursledare är Inger Pehrson, Palustre AB, betesexpert med mångårig erfarenhet som verksamhetsledare från intresseorganisationer, från rådgivning och forsknings- och försöksverksamhet.

Tid: 18 respektive 19 juni kl. 9.30–15.00.

Plats: Sundby gård, Huddinge hos Anna Sundberg.

Kursledare: Inger Pehrson Palustre AB.

Anmälan: Senast 11 juni i vårt kalendarium.

Att restaurera och sköta skogsbeten

Vill du lära dig mer om hur du kan restaurera och sköta dina skogsbeten? Denna kurs ökar din kunskap om vilka skogar som kan restaureras till skogsbeten, hur du går tillväga, samt om vilka värden dessa har för natur- och kulturmiljö samt jordbruket.

Kursen ges på två olika platser, välj ena tillfället:

Kurstillfälle i norra delen av länet

Tid: 21 september kl. 13.00–16.00.

Kurstillfälle i södra delen av länet

Tid: 23 september kl. 13.00–16.00.

Kursledare: Frida Hedin och Olof Olsson, HS Konsult AB.

Anmälan: Senast 16 september i vårt kalendarium.

Podden där seniorer inspireras till att bli mer digitala

Digitala tjänster och verktyg kan förenkla vardagen – inte minst under en pandemi. Länsstyrelsen har startat podden Digitala seniorer för att inspirera och väcka nyfikenhet bland dem som ännu inte nyttjar digitaliseringens möjligheter.

Text: Karin Haglund Foto: Mostphotos.com

Digitaliseringen i samhället går snabbt och den digitala utvecklingen har under det senaste året påskyndats av Coronapandemin. På gott och ont har det blivit nödvändigt för många att bli mer digitala för att till exempel arbeta på distans och för att kunna hålla kontakten med nära och kära. Många nya möjligheter har också öppnats upp, som att delta i kurser eller handla mat online.

Samtidigt som tillgången till uppkoppling ökar så finns det cirka 500 000 svenskar som sällan eller aldrig använder internet. Denna grupp har hamnat i ett digitalt utanförskap i takt med att allt fler av samhällets tjänster erbjuds digitalt. De allra flesta i den här gruppen är äldre personer. Att inte använda internet dagligen är också vanligare på landsbygden än i städerna.

– Många av de äldre i länet upplever att de har dåliga kunskaper om digitala verktyg och tjänster, något som kan försvåra vardagen, inte minst under rådande pandemi! säger Tereze Patwary Säll som är utvecklingsledare på Länsstyrelsen Stockholm.

Podden Digitala seniorer

För att inspirera och väcka nyfikenhet hos seniorer och andra som känner sig osäkra i det digitala landskapet har Länsstyrelsen tillsammans med Telia startat podden ”Digitala seniorer”. Podden ska visa bredden och potentialen i digitala tjänster och verktyg, och få fler äldre att våga testa digitaliseringens möjligheter. De fyra avsnitten har varsitt tema och tar både upp hur man använder olika typer av tjänster och besvarar vanliga frågor. Podden gästas av flera kända personer som delar med sig av sina erfarenheter om digitala tjänster och sociala medier.

– Podden ger en snabbintroduktion till vad som finns där ute. Förhoppningen är att fler upptäcker tjänster som både kan förenkla och berika deras vardag! avslutar Tereze. ■

Lyssna på podden Digitala seniorer

Du kan lyssna på podden Digitala seniorer i din webbläsare på datorn via Libsyn, www.digitalaseniorer.libsyn.com, eller någon av de appar som finns för att lyssna på poddar, sök på ”podcast” i appbutiken i din mobiltelefon.

Vad är en podd?

En podcast, även kallad podd eller poddradio, är ett sätt att lyssna på ljud via internet. En podd är som ett radioprogram men med skillnaden att du kan lyssna när du vill och på flera olika sätt, till exempel i webbläsaren eller genom en app i din mobiltelefon.

Om Digitala seniorer

Digitala seniorer är en del av projektet Mer digital i Stockholms skärgård som Länsstyrelsen driver tillsammans med Telia. Inom projektet genomförs utbildningar i digitala tjänster och verktyg för målgruppen 65+ i länets skärgårdskommuner.